№ 19 (167) Vilnia, 10 lipnia 1938 h. Hod XI.

Chryścijanskaja
DUMKA
BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

SŁAVAKI I ICH SPRAVA

Apošnim časam šmat čujem ab Słavakach. Voś-ža pryhledzimsia da ich bližej. Jość heta stary słavianski narod, kulturny i nacyjanalna śviedamy. Prad vajnoj doŭhija hady Słavaki naležyli da Aŭstra-Vuhryi, dzie ich Vuhry strašenna ŭciskali i vynaradaŭlali. Ale Słavaki nie paddalisia, barolisia za svaje nacyjanalnyja pravy i ŭžo tady damahalisia pryznać ich asobnaj nacyjaj. Kali-ž Aŭstra-Vuhryja paśla vajny razvaliłasia, nastaŭ dla Słavakaŭ lepšy čas: jany razam z Čechami, z jakimi supolna pražyli niavolu, stvaryli supolnuju dziaržavu i nazvali jaje supolnym imiem: Čechasłavacyja. Ab svaich uzajemnych pravoch abodva hetyja narody praz svaich pradstaŭnikoŭ padpisali ŭmovu ŭ Pitsburgu (Ameryka) u 1918 h. Usich Słavakaŭ siańnia jość bolš dvoch z pałavinaju miljonaŭ, bolšaść z ich — kataliki, hałoŭny ich pavadyr ksiondz prałat A. Hlinka.

Siańnia razhareŭsia spor miž Čechami i Słavakami, jak naleža henuju ŭmovu razumieć. Čechi, jakich utraja bolš i da jakich naleža hałoŭnaje kiraŭnictva dziaržavaj, kažuć, što jany ścisła spaŭniajuć henuju ŭmovu, a Słavaki ćvierdziać, što Čechi šmat što robiać niazhodnaje z henaj umovaj i hetym kryŭdziać Słavakaŭ. Dyk pastarajmasia adkazać na pytańnie: što mieli Słavaki daŭniej i što majuć ciapier, čaho jany chočuć i jak na heta treba hladzieć?

Słavaki ŭ Vuhryi doŭhi čas, jak užo skazana, nia mieli badaj ničoha: ich tam tolki ŭciskali i vynaradaŭlali. Nia mieli jany tam ani svaich škołaŭ, ani svajho jazyka ŭ kaściele, ani tak-ža pravoŭ ekanamičnych, ani svaich hazet. Paźniej, dziakujučy vytryvałaj baraćbie i pracy, Słavaki sioje-toje tam zdabyli. Prad samaj vajnoj mieli jany ŭžo 140 narodnych słavackich škoł, dvoch pasłoŭ u Vuhorskim parlamancie, da 20 hazet. A ciapier u Čechasłavackaj dziaržavie Słavaki majuć: 58 pasłoŭ i 30 senataraŭ, majuć davoli svabodny dostup da dziaržaŭnych pasadaŭ: tak naprykład: na pošcie na terytoryi Słavakii pracuje 4000 Słavakaŭ, na čyhuncy — 14 tysiač Słavakaŭ, hetaksama i ŭ inšych halinach dziaržaŭnaha žyćcia; dalej, siańnia Słavaki majuć 3277 narodnych škoł, 49 siarednich i słavacki universytet u Bratisłavie, 3106 kniharniaŭ, 289 słavackich hazet, z jakich 9 štodniovych i 49 tydniovych, 170 fachovych. Majuć urešcie Słavaki tak-ža vialikuju svabodu i ŭ halinie žyćcia ekanamičnaha.

Voś-ža Biełarus moža tolki dzivicca i pytać, čaho-ž henyja Słavaki chočuć jašče, kali až hetulki ŭsiaho majuć, čaho-ž jany narakajuć na henych Čechaŭ? Jany ŭvažajuć, što im na padstavie Pitsburskaj umovy naleža šyrokaja aŭtanomija, jakaja dała-b im poŭnaje zraŭnańnie ŭ pravoch z Čechami, jany žadajuć svajho asobnaha sojmu, administracyi, sudu, navat svajho asobnaha vojska, nia zryvajučy adnak z ciapierašniej Čechasłavackaj dziaržavaj. Čechi na hetkija vialikija ŭstupki nia jduć. Adhetul miž Čechami i Słavakami paŭstaje nieparazumieńnie i navat kałatnia.

Što z hetaha ŭsiaho vyjdzie,—trudna napierad skazać. Nadta mahčyma, što Čechi pojduć na ŭstupki i Słavaki atrymajuć jašče bolš, jak siańnia majuć i buduć dalej žyć u vadnej supolnaj dziaržavie składna i ŭ brackim parazumleńni.

Каталіцтва і зямельная рэформа

(З прычыны выступленьня Грамадзкай Рады пры Прымасе Польшчы).*

Хоча хто ці ня хоча, а зямельнае пытаньне з кожным днём становіцца ўсё больш пякучым. Цікавяцца ім сяньня ўжо ня толькі вучоныя ў ціхіх кабінэтах, ня толькі адна-другая лёкальная (мясцовая) арганізацыя, таварыства, партыя; цікавяцца гэтай справай ужо і інстытуцыі характару агульнага. Адным з доказаў такога зацікаўленьня зьяўляецца **заява**, з якой у канцы мін. 1937 году выступіла г. зв. Грамадзкая Рада („Rada Społeczna“) пры Прымасе Польшчы. Гэта заява заслугоўвае на тое, каб аб ёй сёе-тое пачуў і чытач-беларус. Тым больш, што як ня дзіўна, а польскія нават афіцыяльна-каталіцкія кругі неяк аб ёй або зусім маўчаць, або калі й гавораць, дык робяць гэта неяк быццам стыдаючыся. Гэтак прынамся паступіў цэнтральны орган польскай г. зв. Катал. Акцыі „Ruch katolicki“ (№ 12, 1937, Пазнань), замяшчаючы гэту прынцыповую заяву пры канцы сшытка, у аддзеле ...miscelanea (усячына). — Але бліжэй да справы.

* Прымас — гэта найвышэйшы прадстаўнік катал. касьцёла ў каторым-небудзь краю, у дадзеным выпадку — у Польшчы.

Каталіцтва, як сыстэма, выказала свой пагляд на вырашэньне работніцкага і агулам гаспадарскага пытаньняў у ведамым пасланьні (энцыкліка) „Rerum Novarum“ папы Лявона XIII-га. Вывады гэтага пасланьня, з прычыны ягоных 40-ых угодкаў, распрацаваў і паглыбіў сучасны папа Пій XI ў пасланьні „Quadragesimo Anno“. І гэтыя як-раз пасланьні паслужылі за аснову пры апрацаваньні ўспомненай заявы.

Бярэ яна (заява) пад увагу варункі ў польскай вёсцы, што практычна бяручы сягоньня адносіцца і да вялікае часьці вёсак беларускіх, і складаецца з 14 пунктаў, якія можна было-б падзяліць на дзьве няроўныя часьці. У першай (меншай) часьці сьцьвярджаецца цэлы рад недахопаў вёскі, на якія ў другой часьці даецца рада. — У лік недастаткаў заява залічае: нізкую культуру сельскіх гаспадарак, іхнюю неаплатнасьць, малазямельле, церазпалосіцу, перанасяленьне і г. д. Усё гэта, па думцы аўтораў заявы, стварае варункі неладу, каторы, каб направіць, трэба, між іншым, правесьці „рэформу нутранай структуры зямельнай уласнасьці“, колёнізацыю, прырэзку зямлі малазямельным.

Дзяржава павінна клапаціцца аб справядлівы падзел дабра і кантраляваць дабравольнае арганізаваньне самастойных дробных гаспадарак. Каліж-бы аднак буйныя ўласьнікі дабравольна не хацелі адступіць патрэбных на такую парцэляцыю абшараў, дык дзяржава можа іх выкупіць за „слушную цану“ **пад прымусам** і па-

---

AD. STANKIEVIČ

Biełaruski Chryścijanski Ruch

Histaryčny narys.

RAZDZIEŁ VI. 18)

Pačatki Biełaruskaj Chryścijanskaj Demakracyi.

(1917—1920).

§ 5. — „Ustava i prahrama Chryśc. Dem. Złučnaści Biełarusaŭ“.

Kab nie chadzić upociemkach, voščupam šukajučy sabie darohi, BChDZł. mieła svoj arhanizacyjny statut, jaki pakazvaŭ chadekam, jak jany majuć arhanizavacca i pracavać, a tak-ža mieła jana ŭžo i svaju prahramu, jakaja pakazvała tyja mety i ideały, da jakich jany pavinny imknucca.

Pieršyja hetkija: statut i prahrama BChD vyjšli ŭ Miensku ŭ 1920 h. asobnaj knižycaj, pad zahałoŭkam „Ustava i prahrama Chryścijanskaj Demakratyčnaj Złučnaści Biełarusaŭ“.

Na pieršaj bačynie vokładki, u viarchu hetaj knižycy, krasujecca kryž, pad jakim napisana: „nie miačom, a kryžam zmahajemsia“. Knižyca heta słužyła adnačasna knižkaj siabroŭskaj chadekaŭ. Dziela hetaha na druhoj bačynie vokładki pamieščany ahpaviednyja rubryki dla ŭłaśnikaŭ knižycy, dla podpisiaŭ partyjnych uładaŭ, a tak-ža dla daty i miesca.

Na pieršaj bačynie samaj knižycy źmieščany teksty z Evanelii: Mat. VI, 31—33 i VII, 24—27. Na druhoj bačynie krasujecca aprabata Mienskaha katalickaha biskupa (Z. Łazinskaha) z dnia 27.IV.20 z aznačeńniem, što aprabata danaja *„Minsci in Russia Alba“* — u Miensku ŭ Biełarusi.

Dalej u henaj knižycy idzie „ustava“, z jakoj niekatoryja punkty, majučyja ŭ sabie źmiest ideolohičny, abo prosta cikavyja ab arhanizacyi viestki, źmiaščajem tut, zatrymlivajučy ich pravapis:

—§ 1. Nazyvajecca złucznaść: „Chryścijanskaja Demokratycznaja Złucznaść Biełarusau“.

§ 2. Metaju Chryścijanskaj Demokratycznaj Złucznaści Biełarusaŭ jość: zarhanizavańnie usich tych, szto choczuć żyć apirajuczysia na sacyalnaj spraviadlivaści i chryścijanskaj miłaści, pavodle asnou chryścijanskaha svietahladu.

§ 3. Siadzibaj Chryścijanskaj Damokratycznaj złucznaści Biełarusau jość Miensk, polam pracy uvieś kraj Biełaruski.

§ 4. Dla zrealizavania met, u § 2 aznaczanych Chryścijanskaja Demokratycznaja Złucznaść:

a) szyryć aśvietu:

1. praz sabrańni, hutarki, raspravy;

сьля распарцэляваць. Згаджаючыся на гэткі прымус, заява сьцерагае, што стасаваць яго можна толькі выняткава. Урэшце,паўтараючы за папай Піем XI, што „вялікія рэформы канешныя і павінны быць хутка праведзены ў жыцьцё“, Грамадзкая Рада выказваецца за тым, што сягоньня найлепшым ёсьць лад корпарацыйны.

Гэтулькі Грамадзкая Рада. Новага тут, як бачым, нічога няма. Заслугай-жа ейнай ёсьць бясспрэчна тое, што не ад учора ведамае каталіцкае становішча да справаў гаспадарчых у пару прыпомніла. Важна гэта для кожнага наагул; тымбольш, для селяніна беларускага ў межах Польшчы, а так-жа для кожнага, хто цікавіцца ягонай доляй. Кожнаму сяньня павінна быць ясна, што дамаганьне зямельнай рэформы гэта зусім ня нейкая страшная „рэвалюцыя“, але цалком праўнае жаданьне нашага чалавека жыць палюдзку.(Samapomač №6)

Sabačaje žyćcio

(*Baśnia*).

Čym bolš navučyš sučynaha syna,
Tym bolša vyraście skacina.

—o—

Ŭ staroha Łyski syn
Byŭ milenki adzin.
Jašče byŭ maładу —
Taki viasiołу, rezvy!
A sam stary byŭ trezvy:
Jahonyja hady,
Sivaja šerść, pahublenyja zuby
I ślina, što ciakła ŭžo z huby,
Jamu nie pazvalali
Brachać, ni biehać, ni hulaci.
Pryšłoś na starašć siadzieć ŭ chacie.
A maładyja ŭściaž skakali.
I Łyskaŭ syn — prajdocha —
Nia słuchaŭ baćki ani trocha.
Jon dniom dy nočaj,dzie badziaŭsia,
Dziŭnoje mudraści nabraŭsia:
Nia to što—ad sabak,jon ad śviniej—
Dy — horš jašče! bo... ad ludziej
Nabraŭsia zvyčajaŭ, narovaŭ
I navučyŭsia takich słovaŭ,
Što Łyska plunuŭ — bolš ničoha.
— Ech, dola-ž u mianie, staroha!
Skazaŭ raz Łyska, dyj zapłakaŭ.
A maładу ŭsio byŭ adnakaŭ;
Biaz tołku tak brachaŭ i havaryŭ;
Staroha mučyŭ, sam siabie duryŭ:
—Što, kaža, my siadzim biaz dzieła?
Staroje ŭsio nam nadajeła!
My zrobim ŭsio inakš: sabaču dolu
My pieravierniem ŭvierch nahami;
Zbudujem roŭnaść, bractva, volu—
Z sabakaŭ staniemsia panami.
Sabaki papłyvuć na vody čysty,
Bo my ŭžo stali... „isty, isty!..“
—Adkul ty ŭziaŭ ŭsio heta? havary!
Tak adazvaŭsia raz stary: —
—Ty bluźnić tak nia śmiej!
— Ja čuŭ ŭsio heta ad ludziej:
Tak paničy z panienkami bałtali,
Z brašurak i z hazet čytali;
A ja, zalezšy ŭ ichny dom,
Lažaŭ tam pad stałom.
— Aha-a!
Stary ŭžo nia dziviŭsia.
A maładу tymbolš paliŭsia:
Saŭsim budu pakinuŭ j chatu,
Biaz chleba kinuŭ tatu,
I, jak pabieh, pajšoŭ!—
Ludziam z vačej, sam z rozumu [zyjšoŭ.
A što-ž ŭ kancy było? A vot nie [dalej—
Dni try — ŭ hazecie my čytali,
Što Łyskaŭ syn—ślapy, kulhavy—
Paśla sabačaj niejkaj spravy,
Prypoŭz iznoŭ da chaty, —
Da Łyski, svajho taty...
A toj, choć narakaŭ,
Prybłudu jznoŭ pryniaŭ
Za syna, j rany vylizaŭ jamu.
Čamu? čamu?!...
Bo jon, stary, synka-adnienka mieŭ:
Choć šelmu, a žaleŭ.

—o—

Spahanienaj rukoj nia ruš, bratok, [lilei!
Patreba čystych ruk dla čystaje idei:
Parvieš, brat, kryłły pry uzlocie,
Kali ty sam zahraz ŭ bałocie.

Vincuk Advažny.

2. praz zakładannie kursau, aśvietnych hurtkou, bibliotek, czytalniau i t. p.

b) szyryć pracu relihijna-maralnuju:

1. pahłublajučy i ažyulajuczy žyćcio etycznaje i relihijnaje praz nabaženstvy, kazanni, schody, kružki.

c) Viadzie pracu hramadzianskuju:

1. praz vyjazdy na abhlad czužych krajau i cikavych miescau u svaim kraju,

2. praz chory i teatry,

d) pracu ekanamicznuju:

1. zakładajuczy novyje, abo umacouvajuczy staryje supołki, jak napr. koaperatyvy (chaurusnyje-kramy), praczkarni, varsztaty i t. p.

2. zakładajuczy kasy uzajemnaj pomaczy, kasy pažyczkovyje, kasy zbornaści, pacharonnyje;

3. zakładajuczy biura pracy, biura advakackaj i doktarskaj pomaczy, zakładajuczy achronki, prytułki i t. p.

§ 5. Chryścijanskaja Demokratycznaja Złucznašć Biełarusau jošć maralnaja asoba praunaja, maje pravo uładać ruchomym i niaruchomym dabrom, pradavać i kuplać usiakaje bahaćcie. Chryścijanskaja Demokratycznaja Złucznašć maje svaju ułasnuju piaczatku z nadpisam: „Chryścijanskaja Demakratycznaja Złucznašć Biełarusau u...“.

§ 6. Usioju Złucznaściu upraulaje i zavieduje usimi jaje spravami Hłauny Urad.

Urad Hłauny składajecca z 10 siabrou Złucznaści i adnaho patrona, katorym pavinien być katalicki ksiądz.

§ 10. Siabram Chryścijanskaj Demokratycznaj Złucznaści Biełarusau može być kožny chryścijanin, katory pryznaje ustavu Złucznaści i starajacca hetuju ustavu uviaści u žyćcie.

§ 12. 1) Každy siabra pavinien sumlenna vypauniać svaje chryścijanskie pavinnaści.

Paśla idzie ŭ uspomnienaj knižycy prahrama BChD, „napisana na asnovie teoryi i praktyki Chr. Demakracyi na ŭsim śviecie“, jakoj pryncypovyja i bolš cikavyja punkty, takža nie źmianiajučy ich pravapisu, pamiaščajem nižej dasłoŭna: —

—I. Ahulnyje pryncypy: 1) Chryścijanskaja Demokracyja jošć hramadzianskaja suviaź, szto chocza zavieści ład na śviecie na asnovie chryścijanskaj demokratycznaj spraviadlivaści, rounaści, miłaści i svabody. Z natury svajej Chr. D. jošć evalucyjnaja, nadpalitycznaja, mižnarodnaja, nadstanovaja.

2) Chr. D. zmahajecca pierad usim z kapitalizmam, u katorym baczyć adnu z najvažniejszych pryczyn biednaści i nędzy pracounych mas i chocza zaviaści taki ład, kab kožnamu czałavieku mahczyma było svajeju pracaju zdabyć sabie chleb patrebny i karystać z usiaho kulturnaha bahaćcia. Ch. D. proci usiakich pryvilejau klasavych.

Pašyreńnie pahraničnaha pojasa. Ahraničeńni asabovaha ruchu.

25 červienia sioleta Ministr Unutranych sprau abvieściu rasparadžeńnie, jakim značna pašyraje abšar pahraničnaha pojasa ŭva ŭsiej Polščy. Nas cikaviać tut abšary z biełaruskim nasielnictvam, jakija ŭvachodziać u hety pašyrany pahraničny pojas („pas graniczny"). Pavodle hetaha rasparadžeńnia ŭ pahr. pojas uvajšli ciapier nastupnyja abšary:

u vajavodztvie biełastockim: m. Dambrova i Suchavola, sakolskaha pav.;

u vajavodztvie navahradzkim: nie abniataja raniej pryhraničnym pojasam rešta pavietu baranavickaha; vołaści: Lubča, Niahnievičy, Ščorsy, Karieličy, Rajca, Cyryń, Pačapava — pav. navahradzkaha; vołaści Verenaŭ, Žyrmuny, Subotniki, Lipniški, Iŭje — pav. lidzkaha;

u vajavodztvie vilenskim: nieabniataja raniej pryhraničnym pojasam rešta pavietu pastaŭskaha i cely ašmianski paviet.

Pavodle dałučnika da rasparadžeńnia, jaki padaje razam abšary, što raniej uvachodzili i ciapier novaŭłučanyja ŭ pahraničny pojas, hetym pahraničnym pojasam abniaty takija abšary:

u vajavodztvie biełastockim: paviety: aŭhustoŭski, horadzienski, łomžynski, ostrałencki, suvalski, ščučynski, z pavietu biełastockaha vołaści: Dolistovo, Goniondz, Goniondz — miesta i Tryścianaje (Trzcianne), z pavietu sakolskaha vołaści: Dubrova, Dubrova — miesta;

u vajavodztvie navahradzkim: paviety: baranavicki, niaśviski, staŭpiecki, vałožynski; z pavietu lidzkaha vołaści: Bieniakoni, Ejšyški, Iŭje, Lipniški, Raduń, Subotniki, Verenaŭ, Zabałaćcie i Žyrmuny; z pavietu navahradzkaha vołaści: Cyryń, Karieličy, Lubča, Niahnievičy, Pačapava, Rajca i Ščorsy;

u vajavodztvie vilenskim: uvieś abšar vajavodztva.

Rasparadžeńnie ŭvodzie na niekatoryja časci i na ŭvieś abšar pahraničnaha pojasa takija ahraničeńni ŭ asabovym ruchu, raniej abaviazujučyja vyłučna ŭ h. zv. pahraničnaj pałasie („strefa nadgraniczna"):

1) na cełym abšary pahraničnaha pojasa — toj, chto choča mieć fotohrafičnyja aparaty i prad miety, pry pomačy jakich možna parazumievacca na adleżnaść, z vyniatkam radyjoadbiornikaŭ, — musić na ich atrymać dazvoł ad starasty.

2) u cełym paviecie niaśviskim, u paviecie baranavickim, z vyniatkam vołaściaŭ: Mołčadź, Novaja-Myš i Dabromyśl, u vołaściach: Stoŭpcy, Mir, Žuchavičy i Śvieržeń, staŭpieckaha pavietu: — vymahajecca mieć dovad asabisty (pašpart), a pryjezdnyja — musiać mieć dazvoł ad administracyjnaj ułady (starasta, vajavoda), kab mahčy zatrymacca pastajanna ci časova. Nie patrabujuć hetkaha dazvołu hramadzianie, pražyvajučyja tam bolš 6 miesiacaŭ prad uvachodam u siłu rasparadžeńnia, hramadzianie, što majuć haspadarku, a nie viaduć i nie pražyvajuć u joj, asoby, što zaličajucca da siamji uspomnienych i pražyvajučyja u supolnaj z imi haspadarcy, uradaŭcy dziaržaŭnyja i samaŭradavyja, siemji ich, čužaziemcy, padarožnyja z važnymi dakumentami; aproč taho na abšarach, aznačanych vajavodam i važnych z hle dzišča publičnaj biaśpiečnaści — asoby abaviazany zameldavacca ŭ vołaści, a kali tut nielha z tych ci inšych pryčyn—dyk u sołtysa, u praciahu 24 hadzin ad chviliny prybyćcia, i mieć pry sabie paśviedčańnie ab zameldavańni.

3) u vołaściach Ostraŭ, Kryvošyn, Miadźviedzičy, Lachavičy, Dareva, Jastrembla, Haradyšča, Stałovičy i Volnaja—baranavickaha pavietu vymahajecca, aproč dazvołu administracyjnaj ułady (starasty, vajavody), na prava zatrymacca pastajanna ci časova, i vykanańnia inšych abaviazkaŭ, — zabaraniajecca načny ruch (ad za-

---

3) Ch. D. pryznaje prava istnavańnia, raźvićcia i kiravańnia saboj choćby najmienszaha narodu kožnaha i uvažaje razumny i spraviadlivy patryjatyzm za važnuju pružynu u žyćci ludzkim. Žjezd Ch. D. adbyty 14—16 lutaha 1918 h. u Pietrahradzie zajaviŭ, szto u adnosinach da małych narodau jak Litva, Łatvija, Biełaruś, Ukraina treba stajać na hruncie pounaha ich samaaznaczenia.

II. Ch. D. i Relihija: Ch. D. buduczy prociu usiakich ahraniczeniau relihijnych u haspadarstvie, ale choczuczy zapeunić svabodu kaściołu katalickamu, žadaje:

1) Kab Kaścioł pryznavausia za instytucyju suverennuju, katoraja kirujecca svaimi ustavami.

2) Kab Kaścioł nie ahraniczausia u pravach i nie pryciskausia uradam.

3) Kab Kaścioł byu u pravie mieć bahaćcie jak ruchomaje tak i niaruchomaje.

4) Kab haspadarstvo adszkadavało kaściołu usie kryudy, kotoryje zrabiło kasujuczy majemaść kaścielnuju.

5) Kab kaścioł moh adkryvać achronki, szkoły, roznymi sposabami viaści aśvietu i kiravać usim hetym.

6) Kab moh adkryvać i szyryć katalickije klasztary.

7) Kab byli kapelany dla szkoł, vojska, balnic i damou pracy.

8) Kab kult relihijny možna było spraulać svabodna.

9) Kab ab padstavach žyćcia katalickaha možna było svabodna havaryć i pravadzić ich u žyćcio, jak každaha czałavieka, tak i celaha hramadzianstva.

10) Na Biełarusi Ch. D. „Złucznaść" stavić sabie specijalnuju metu: zbližyć usich katalikou i pravasłaunych i abjednać ich u adnej viery z roznymi abradami.

III. Siamja i szkoła: 1) Kab pravo cyvilnaje nienaruszała stałaści i nierazłucznaści małžonstva.

2) Kab nia było małžonstvau mieszanych.

3) Kab pravo nie hvałciło pierakananiau relihijnych i abyczajau siamji katalickaj.

Aprych hetaha Ch. D. chocza:

4) abaraniać dziauczat ad raspuśnikau praz ustanaulenie kar na ich.

5) Zmahacca z publicznaj razpustaj, zakładajuczy damy pracy i papravy.

6) Karać tych lekarau i lekarak, katoryje robiać praktyki zhubnyje dla matak i dziaciej.

7) Stvaryć pravadaustvo fabrycznaje, katoraje zabiaśpieczyło-b utrymanie siamji.

8) Zakładać kvatery dla rabotnikau, kirujuczysia vymahańniami maralnaści i hygieny.

9) Ustrajvać dla rabotnikau u miestach sady, złuczanyje z centrami fabrycznymi tramvajami.

10) Ustanavić srohije pravy dla szynkau i mia-

chadu da ŭschodu sonca); dazvalajecca hetki ruch u niekatorych vypadkach, jak u vypadku śpiešnaj lekarskaj i inš. pomačy.

4) u vyličanych u punkcie 2 abšarach, a tak-ža ŭ całaj Vilenščynie vajavoda ci ŭpavažnieny im starasta moža, kali hetaha vymahaje interas biaśpiečnaści i acharony hranicy, paasobnym asobam zabaranić pražyvać i prabyvać, praz niekatory čas, ci pastajanna.

5) u vyličanych u p. 2 abšarach uvodziacca niekatoryja ahraničeńni ŭ adnosinach da novych muravanych budynkaŭ — vymahajecca dazvoł aproč adpaviednych uładaŭ budaŭlanych, tak-ža dazvoł pavietavaj administracyi ahulnaj(ad starasty); na hetych-ža abšarach usia niaruchomaja majemaść, patrebnaja dla metaŭ acharony hranicy, moža być, adpaviednym sposabam, prymusova zabrana na ŭłasnaść dziaržavy.

Vyličanyja ŭ punktach 1—5 ahraničeńni, a tak-ža vydanyja ŭ suviazi z hetymi ahraničeńniami rasparadžeńni vajavodaŭ važny da 1 listapada 1939 h.

Rasparadžeńnie nabiraje siłu 25 lipnia siol.

Daŭžniki! Čas prysłać padpisku na „CHRYŚCIJANSKUJU DUMKU!“
Paśpiašycie, bo spynim hazetu!
Hrošy prysyłać najlepš „przekazem rozrachunkowym“. Numar našaha konta 63.

Ks. Ks. J. Hermanoviču i V. Šutoviču

ŭ 25-ja ŭhodki śviatarstva.

U 25-tyja ŭhodki
Śviatarstva našych dvuch ksiandzoŭ
My Kryvičoŭ syny-patomki
Vitajem Vas ad hetych słoŭ:
Žadajem Vam najbolš zdaroŭja,
Vy Jubilaty, śviatary,
Žyvicie Vy dla nas tak doŭha —
Hadoŭ jšče stolki — razoŭ try.
Ajcy — adzinyja z adzinych —
Bratoŭ-sialan pavadyry,
Vy hramadzianie našych viosak
I za ich dolu zmahary.
My šlom za heta Vam padziaku,
Što Vy nia kinuli svaich —
Kaliś historyja zapiša
Pra Vas u słovach załatych.

S. Z. P. Ł.

U Ukraincaŭ

Pamior hien. Miron Tarnovškyj. 29 červienia siol. pamior u Lvovie b. kamandzier ukrainskaj halickaj armii hienerał Miron Tarnovškyj. Niabožčyk dla ukrainskaj spravy mnoha maje vialikich zasłuhaŭ: Miron Tarnovškyj byŭ kamandantam škoły ukrainskich sičovych stralcoŭ, zarhanizavaŭ i byŭ kamandzieram II korpusu ukrainskaj halickaj armii. Na pachovinach hienerała Tarnovškaha byli pradstaŭniki ŭsiaho ukrainskaha hramadzianstva, biaz roznicy vieravyznańnia i palityčnaha prakanańnia.

U Litoŭcaŭ

Hości z Koŭna. 5.VII z Koŭna ŭ Vilniu byli pieraviezieny tlennyja astatki letaś pamioršaha inž. Vitaŭta Vilejšisa i pachavany vobak jaho baćkoŭ na Rosie. V. Vilejšis byŭ ministram kamunikacyi i paśla pasłom u Łatvii. Razam z hrobam V. V. prybyło 83 asoby haściej z Koŭna, jakija zabavili ŭ Vilni paru dzion.

Zbornik vieršaŭ. Niadaŭna vyjšaŭ zbornik vieršaŭ maładoha litoŭskaha vilenskaha paeta J. Kiekštasa pad naz. „Toks gyvenimas“.

Śmierć paeta. U Varšavie pamior najstarejšy litoŭski paet K. Vanagelis. Cieła jaho, zhodna z jaho volaj, pieravieziena było ŭ Vilniu i 18.VI pachavana na Rosie.

Kanfiskata. № 18 „Aidas“ byŭ skanfiskavany za ŭstupny artykuł.

Zakryty akančalna. Jak padajuć litoŭskija hazety, akančalna zakryty ŭładami litoŭskija tavarystvy: Śviancianskaje „Rytas“ i haspadarčaje „Ukio Draugija“.

Šluć prośby. Litoŭskija sialanie pišuć prośby da Premjera Sławoj-Składkoŭskaha, vyjaśniajučy jamu roznyja svaje patreby. Sa Śviancianščyny ŭžo vysłana hetych prośbaŭ bolš 150, pad jakimi znachodzicca całaja masa podpisaŭ.

scou praznaczanych na publicznyje hulni.

11) Uviaści praunuju płatu siamiejnym, katoraj chvaciło-b na utrymańnie nia tolki rabotnika, ale i jaho siamji. Vausim tym, szto datyczyć navuki i adukacji u szkołach Ch. D. trymajecca taho pahladu, szto szkoła jość dalszy praciah siamji, dziela czaho baćki razam z vuczycielami dumajuć jak viaści adukaciju. Urad-ža, zaboczuczysia ab paszyreńni aśviety pamiž hramadzian, jość tolki pamocnikam baćkou, abo zastupaje ich tam, hdzie baćki svaich abaviazkau vypaunić nia mohuć, abo nia choczuć. Z hetaj pryčyny Ch. D. dabivajecca, kab:

1) uviaści pauszechnaje paczatkovaje navuczańnie u rodnaj movie, nie ustanaulajuczy abaviazku uczycca u szkołach uradavych,

2) zrauniać szkoły pryvatnyje chryścijanskije sa szkołami uradovymi u pravach i dapamohach hraszavych.

3) uviaści navuku relihii katalickaj va usie szkoły uradovyje i pryvatnyje u rodnaj movie moładzi.

4) damahacca, kab szkolnaja adukacija dziaciej viałasia pavodluh maralnaści chryścijanskaj.

IV. Ułasnaść: Ch. D. pryznaje, szto pryvatnaja ułasnaść jość padstavaj cyvilizacyjnaha postupu hramadzianstva. Nie praciviuczysia, kab ułasnaść pamału pierachodziła u formy kollektyunyje, jak napr. manapoli roznyje i kooperacyi, — Ch. D. žadaje, kab ułasnaść pryvatnaja, jak takaja, usio taki nie kasavałasia. Razam z hetym Ch. D. pierakonana, szto ułasnaść pryvatnaja dajuczy nia tolki pravy, ale i nakładajuczy abaviazki hramadzianskije, pamahaje da vyrablenia u ludziach inicyatyvy i samadzielnaści.

Ch. D. rupicca, kab jak najszyrejszyje słai pracounikau mieli svaje ułasnyje varsztaty pracy i damahajecca:

1) kab zakładalisia centralnyje rabotnickije banki, rabotnickije koaparatyvy złucznaści pracy i druhije arhanizacji,

2) kab biednyje ludzi mahli zdabyvać sabie kvatery, varsztaty i h. d. za pazyczanyje u hetych bankach hroszy,

3) tam, dzie rabotniki najmajucca, kab haspadar dzialiusia z imi dachodami,

4) kab možna było svoj majontak apisać kamu, abo daravać.

U spravie ziamielnaj Ch. D. žadaje:

1) Kab była padzielena kazionnaja ziemla pamiž bieźziamielnymi i małaziamielnymi z metaj stvareńnia małoj ułasnaści. Hety padzieł majuć zrabić miajscovyje samaupraŭleńni, majuczy na uvazi usich zainteresovanych, a takža mienszaści narodnyje i relihijnyje.

2) Ahraniczyć vialiku ułasnaść pryvatnuju abłažyuszy jaje vialikimi padatkami.

Z ŽYĆCIA PAD SAVIETAMI

Časy „Załatoj Ardy“

Sučasnaje pałažeńnie Rasiei i ŭsich tam narodaŭ ciažkoje. Jano prypaminaje histaryčnyja časy Załatoj Ardy, z pad ułady katoraj narod uściaž vyryvaŭsia až pakul nia vyzvaliŭsia akančalna. Jak tady, tak i ciapier rasiejski narod čakaje ščaślivaje chviliny vyzvaleńnia z ciapierašniaj „ardy“ — kamunizmu. Razam z rasiejcami: sialanami, rabotnikami i intelihiencyjaj imknucca da voli i za jaje achviarna zmahajucca z balšavickim hniotam tak-ža Biełarusy, Ukraincy, Hruziny i inšyja narady. Dziela hetaha balšavicki teror šaleje pa ŭsim prastory SSRR — u centralnaj Vialikarasiejskaj respublicy, u Hruzii, Ukrainie, Biełarusi i inšych respublikach.

Teror u Biełarusi, Ukrainie i Hruzii.

Apošnimi časami ŭ Biełarusi, kala Miensku, balšavickija palicejskija ŭłady byccam vykryli schavanuju ŭ lesie tajnuju radyjo-stancyju, jakaja nadavała aŭdycyi, zaklikajučyja ŭsie narody pad Savietami da rašučaj baraćby z kamunizmam i ahułam z balšavickim režymam. U źviazku z hetym aryštavany tam sotni ludziej, padazronyja u zmahańni z balšavizmam. A tajnaja radyjo-stancyja dalej nadaje prociŭbalšavickija aŭdycyi.

U Miensku aryštavany prezydent Biełarusi Natalevič, jaki prabyŭ na hetym pasadzie tolki ad 13 listapada 1937 h., paśla samahubstva pad teroram papiaredniaha prezydenta Čarviakova. Natalevič dasiul byŭ uvažany za vierna-paddanaha dyktatara Stalina.

Aryštavany tak-ža prezydent Ukrainy, Piatroŭski, jaki jość „starym balšavikom.“ U Hruzii vykryta vialikaja tajnaja prociŭbalšavickaja arhanizacyja.

Razam z hetymi aryštami prezydentaŭ respublik adbyvajucca masavyja aryšty mała viedamych dasiulešnich balšavickich miajscovych dziejačoŭ. Usich ich aryštoŭvajuć, jak kontrrevalucyjaneraŭ— „vorahaŭ narodu,“ kab pakazać narodu „vinoŭnikaŭ“ ahulnaha ŭ SSRR niaščaścia, jakoje zradziła i dalej rodzić sama systema balšavickaha ładu.

Teror adnosna kamunistaŭ, u jakich „dryžać nohi.“

Na XIV kanhresie kamunistyčnaj partyi Ukrainy sakratar partyi Chruščoŭ zajaviŭ, što treba zmahacca nia tolki z kontrrevalucyjanerami — „vorahami narodu,“ ale tak-ža i z tymi kamunistymi, u jakich „dryžać nohi,“ kali rastrelivajuć sto, abo bolš asob vorahaŭ balšavickaha ładu.

Hety skaz Chruščova adkryvaje naŭściaž zasłonu balšavickaha žyćcia. Užo dajšło i da taho, što treba teroryzavać i miakšejšych sercam kamunistaŭ, u jakich, hledziačy na masavyja rastrełу ludziej, „dryžać nohi.“ Hety skaz vyjaśniaje i tuju zahadku, što hetak masova ciapier aryštoŭvajuć u Savietach i kamunistaŭ. Heta musić być tyja „vorahi narodu,“ u jakich ad vidu ludzkoj kryvi pačynajuć „dryžeć nohi.“

Słovam, balšavickaja revalucyja užo hłytaje i balšavickich revalucyjaneraŭ. I jana ich moža pahłytać usich. Ale narodaŭ, što ciapier cierpiać u hetaj „revalucyjnaj“ niavoli—hłynuć joj nia ŭdasca. Prydzie čas i ciapierašnija padniavolnyja ŭ balšvii stanucca volnymi i pačnuć žyć svabodna ŭ brackaj zhodzie.

Savieckija kamisary i hieneraly ŭciakajuć zahranicu

Nadoviačy ŭciok u Mandžuryju saviecki kamisar Kamisarjatu Nutranych Spraŭ na Dalokim Uschodzie Łuškoŭ. Łuškoŭ uciok z žonkaj, katoruju vypraviŭ praz Maskvu na zachad u Eŭropu, a sam — na ŭschod u Aziju. Sam Łuškoŭ pierajšoŭ hranicu tady, jak atrymaŭ telehramu ad žonki, što jana zahranicaj.

Adnačasna ŭciok da japoncaŭ i kamandzier 36 savieckaj dyvizii, što staić u Manholii. Pryčy-

---

3) Padniaści i padvyszyć kulturu ziamielnuju dapamohami uradu, pravodziaczy czuhunki, darohi bityje i t. d.

4) Padniaści kulturu chlebarobau, adkryćciam dla ich szkołau, razvodziuczy haspadarstvy prykładnyje, robiaczy vystavy, zjezdy.

U adnosinach da kapitału Ch. D. stavić sabie metaj zmahacca z kapitalizmam vausich jaho formach i nie adkidajuczy kapitału, samomu łuczyć jaho z pracaj u adnych rukach.

2) Zrefarmavać pravy ab tavarystvach akcyjnych, syndykatach i trestach.

3) Zmahacca z usiakaj spekulacijaj na biržy i u handlu. U adnosinach da padatkau Ch. D. radzić:

1) Zaviaści padatki ad dachodau i kapitałaŭ niepradukcyjnych.

2) Skasavać ciažkije padatki na žyunaść i małyje spadki u prostaj linii.

Naahuł navuka Ch. D. jość, kab usie reformy szto da ułasnaści pryvatnaj, vialisia evalucyjna zhodna z padstavami spraviadlivaści hramadzianskaj, a takža ekonomii narodnaj.

Baroniuczy pracouny łud, Ch. D. žadaje spraviadlivaha prava, katoraje:

1) ustanaviłob ministerstvo pracy.

2) aznaczyłob minimum płaty siamiejnaj, paczynajuczy ad rabot publicznych.

3) adzinakavuju płatu za takuju samuju pracu dla mužczyn i kabiet.

4) u niadzielu i śviatki adpaczynak dla usich.

5) maksimum hadzin pracy.

6) kab nie pracavali u noczy, apracza tam, dzie hetaha nia možna skasavać.

7) kab matki nie pracavali na fabrykach i kab praca dziauczat było ahraniczana.

8) kab dzieci da 14 hadou susim nie pracavali i ahraniczyć pracu małaletnich ad 14—17 h.

9) zabaraniło pracavać moładzi i kabietam tam, dzie heta szkodziło-b ich zdarouju.

10) płacić i u czasie chvaroby, a tak sama ciežarnym kabietam 4 tydni pierad i 6 paśla połahu.

l) kab rabotnik mieu zapamohu tady, kali nia maje pracy, abo nia moža pracavać pa chvarobie i staraści.

k) kab byu inspektar fabryczny.

o) kab u szkołach uczyli roznych ramiosłau.

p) kab rabotniki mahli arhanizavacca svabodna. Naohuł Ch. D. žadaje ad prava abarony i arhanizacyi pracy, kab ludzi szananali pracu i razumna pracavali.

VI. Narod i haspadarstvo: Ch. D. baczyć u padziele ludziej na narody apieku Božuju nad ludźmi i pryznaje, szto mova jość niedatykalny skarb kožnaha hramadzianstva, biaz katoraha niema kultury duchounaj i materjalnaj ludziej. Pavodłuh Ch. D. kožny narod maje pravo svabodna raźvivać formy žyćcia svajho narodnaha i patryotycznaha. Ch. D.

Z biełaruskaha žyćcia

Vysialeńnie biełaruskich zakońnikaŭ a.a. Maryjanaŭ z Drui. U m. Drui kala łatvijskaj hranicy ŭžo daŭno isnuje katalicki klaštar ajcoŭ Maryjanaŭ. Zakońniki hetyja viali cichuju relihijnuju i kulturna-aśvietnuju pracu, zdabyvajučy siarod nasielnictva vialikuju prychilnaść. Sioleta adnak administracyjnyja ŭłady prykazali im pakinuć Druju da 10 červienia. I sapraŭdy, zakońniki vyjechali z Drui i zatrymalisia ŭ adnej z susiednich miascovaściaŭ (za 6 klm. ad Drui). Paśla adnak na intervencyju Ajca Hienerała hetaha zakonu A. Cikoty z Rymu ŭ Varšavie, bieł. zakońnikam było pazvolena viarnucca ŭ Druju, ale nie na doŭha, bo 23.VI, palicyja vyviezła ŭsich biełaruskich zakońnikaŭ z Drui. Nia vyvieźli tolki adnaho zakońnika, ksiandza-palaka. Proźviščy vyviezienych biełaruskich ksiandzoŭ-zakońnikaŭ nastupnyja: a. Jazep Dašuta, a. Kazimier Smulka, a. Vitalis Chamionak i a. Jury Kašyra.

Vysialajuć i a. Jazepa Hermanoviča. Daviedvajemsia, što administracyjnyja ŭłady vysialajuć tak-ža i a. Jazepa Hermanoviča z Vilni, katory jość superyjoram Klaštaru a a. Maryjanaŭ u Vilni i katory sioleta śviatkavaŭ 25-tyja ŭhodki svajho ksiandzoŭstva. Jamu ŭžo dany termin pakinuć Vilniu da 10 lipnia sioleta. Ciažki los biełaruskich ksiandzoŭ!

Novy biełaruski śviatar: U Miunchienie (Niamieččyna) skončyŭ universytet biełarus Michaś Maskalik i 17-ha hetaha miesiaca budzie paśviačany na śviaščeńnika ŭschodniaha abradu, a 24 h.m. budzie jaho pieršaja Słužba Božaja. Z hetaj nahody składajem jamu najlepšyja pažadańni, žadajučy Božaj pomačy ŭ pracy jahonaj!

Litaraturnyja ŭzajeminy. „Kałośsie" (knižka 2(15) źmiaściła artykuł ab Litvie, pierakład z prozy i cełу rad litoŭskich vieršaŭ roznych paetaŭ u biełaruskim pierakładzie. Pajaviłasia tak-ža i litoŭskaja adnadnioŭka „Piuvis" (Razrez), paśviačanaja biełaruskaj litaratury, u jakoj spatykajem niamała biełaruskich vieršaŭ roznych paetaŭ u pierakładzie litoŭskim. Treba skazać, što dobry heta pačatak. Astajecca pažadać, kab hetyja sympatyčnyja kulturnyja biełaruska - litoŭskija suadnosiny pahłyblalisia i raźvivalisia!

Kanfiskata „Šlachu Moładzi". 30.VI sioł. Vil. Haradzk. Starastva skanfiskavała № 14 (130) „Šlachu Moładzi" za artykuł „Polskija studenty na Kresach Wschodnich".

M. Zabejda piaje bieł. pieśni dla Ameryki. Słaŭny naš mastak Michał Zabejda-Sumicki z 15 na 16 lipnia ŭnočy a hadzinie 2—3-ciaj budzie piajać biełaruskija pieśni praz radyjo z Varšavy na Ameryku.

«Снапок» nia vychodzić užo. Unijacki bieł. časapis „Złučeńnie" piša, što Pravasłaŭnaja Mitrapolija, na žadańnie administracyjnych uładaŭ, pierastała vydavać časapis dla bieł. pravasłaŭnych dzietak „Снапок."

Z vydavieckaje nivy: *„Пад мачтай"* — pad hetkim nazovam niadaŭna vyjšaŭ z druku zbornik vieršaŭ viedamaha biełaruskaha paeta M. Tanka.

„Калосьсе" — biełaruski navukova-litaraturny i hramadzki kvartalny časapis, knižka 2 (15). Adras redakcyi: Vilnia, Zavalnaja 1. Padpiska na hod 2 zł. Cana knižki 50 hr. — U Knižcy 2 (15) aprača biełaruskich litaraturnych tvoraŭ i bieł. navukovych artykułaŭ, jość addziely paśviačanyja litaratury litoŭskaj i hruzinskaj.

na źbiehu — strach balšavickaha teroru.

Balšavickaja relihijnaja palityka.

Apošnimi časami balšaviki zakryli ŭ Miensku apošniuju pravasłaŭnuju cerkvu. A na Ukrainie ŭ pryhraničnaj pałasie saviecka-polskaj hranicy, jak padajuć hazety, balšaviki dla palityki adnaŭlajuć pravasłaŭje: adčyniajuć zakrytyja cerkvy i pazvalajuć narodu zychodzicca na malitvu.

maje pierekonanie, szto nie narod dla haspadarstva, ale haspadarstvo patrebna dla pažytku i biaśpiecznaha žyćcia narodu. Dziela taho žadaje, kab spravy narodnyje vyszej stavilisia jak palitycznyje, z druhoj starany adnak Ch. D. ahulnaje dabro ludziej stavić vyžej, jak interesy jakoha-niebudź narodu i chocza, kab palityka kiravałasia spraviedlivaściu hramadzianskaj i mižnarodnaj. U hranicach kožnaha haspadarstva Ch. D. žadaje:

1) kab usie narody mieli rounyje pravy i kab łuczylisia z jakim niebudź haspadarstvam tolki na zasadzie dabravolnaj łucznaści volnych z volnymi i rounych z rounymi.

2) kab było rounaje pravo u adnosinach da movy usich narodau va usich uradach haspadarstva.

3) kab pravo dla usich było rounaje nia hledziaczy na narod, relihiju i h. d.

4) kab było mieć pauszechnaje spraviadlivaje hałasavanie.

5) kab ustanouleno biezpłatnuju publicznuju paradu advakackuju.

6) kab była niedatykalnaść asoby hramadzianina, jaho kvatery, ułasnaści i karespondencii.

7) kab praviedzieno volnaść słova, druku i suviaziej, ale z tym, kab kožny adkazvau pierad sudom za szkadlivuju dla hramadzianstva, ci kaho niebudź rabotu, ahitacyju — a takža presu.

8) kab usie, katoryje znachodziacca na słužbie publicznaj adkazvali pierad sudom.

9) uviadzienia samauradu hminnaha i pravincyjalnaha.

10) Sto datyczyć ajczyny svajej — Biełarusi— Ch. Demokratycznaja Złucznaść Biełarusau žadaje, kab jana była cełaj, niepadzielnaj i volnaj.

11) Kab na Biełarusi była rounaść i svaboda hramadzianskaja i zapeunieny pravy narodnych mienszaściau.

12) kab sojm volnaj Biełarusi, kotory budzie vydavać pravy, byu vybrany na asnovie spraviadlivaha, pauszechnaha hałasavania i kab tolki jon mieu pravo skazać słovo ab uradzie i jaho formie na Biełarusi i ab adnosinach da druhich haspadarstvau.—

Hetak u hałoŭnych punktach vyhladaje ideolohičny voblik BChDZł.

Knižyca „Ustava i Prahrama" zakončana biełaruskim relihijna-narodnym hymnam Andreja Ziaziuli: „Boža, što kališ narody na asobki padziliŭ" i vieršam „Nikoli" taho-ž paeta.

Bieł. Chr. Dem. Zł., jakaja, jak pakazvaje statut i prahrama, — mieła „patronam" katalickaha ksiandza i imknułasia dałučyć da Unii pravasłaŭnych, — u hetym pieršym peryjadzie svajho isnavańnia była arhanizacyjaj vykľučna katalickaj, kaścielna-hramadzkaj i—jak skazana ŭ ahulnych pryncypach prahramy: — „evalucyjnaj, nadpalityčnaj, mižnarodnaj, nadstanovaj".

Przesyłka opłacona ryczałtem

LISTY

Majovaje nabaženstva.

Jankavičy, Haduciskaj hm. Naš probašč zaachvočvaŭ nas adpraŭlać majovaje nabaženstva pa vioskach. Voś-ža ja, čujučy luboŭ da svajho rodnaha biełaruskaha i da Maci Božaj, pastanaviŭ malicca ŭ chacie pabiełarusku. Z niedachvatu biełaruskich majovych čytankaŭ, ja čytaŭ polskuju i pierakładaŭ na biełaruski. Vynik byŭ dobry. Spačatku prychodziła mienš, a paśla bolš. Ščyra piajali pabiełarusku: Vitaj Maryja i pryrakali, što hetak budue malicca kožny hod.

L—č.

Trymajucca biełaruskaści.

Barščeva, pad Biełastokam. Užo daŭno my na kalonii pašli, choć ziamli bolej ani kaŭsłačka nie atrymali. U našaj vioscy hmina. Vojt zahadaŭ nam vybrukavać vulicu i my heta zrabili, ale nijak nia možym zrabić chadnikoŭ, choć pa adnej staranie vulicy. U nas pastaŭlena novaja remiza dla pažarnikaŭ. Škoła naša duža pamienšyłasia. Samych tolki małych dziaciej u jej astałasia žmieńka. Staršyja dzieci pašli u Charošč i ŭ Starasielcy. Kładziecca vialiki nacisk na pavažnuju škołu ŭ Začerlanach, heta krychu dalej za Barščevam. Tam nadta mnoha pravasłaŭnych biełarusaŭ, što krepka trymajucca biełaruskaści.

Ludzi našy tak i siak kidajucca, a žyvučy bližej Biełahostoku niejak dajuć sabie radu. Adnak nichto nia viedaje, jak chto ŭ Barščevie abiedaje. Paviarchoŭna zdajecca ŭsio dobra, ale hłybiej, dyk ludziam tut biazchlebica dakučaje. Našy kuźnia i młyn hety hod padupali. Kankurencyju im robiać druhija kuźni i młyny. Zatoje naša kooperatyva „Społem" raźvivajecca dobra. Tam pracujuć achviarnyja ludzi. Z biełaruskim žyćciom u Barščevie ludzi davoli dobra abaznanyja. Ale heta na vierch jany pakazyvajuć mała. Z dobra znajomym čałaviekam jany buduć havaryć pabiełarusku, inakš jany chutka pierachodziać na movu polskuju.

B. M.

Palityka

Z Polščy.

Značnyja źmieny. Niadaŭna — 18.VI. — pamior maršałak Sojmu St. Car. Na maršałka Sojmu vybrany pałk. V. Sławek. Sławek jość najvydatniejšym pradstaŭnikom h. zv. hrupy „pałkoŭnikaŭ" siarod piłsudčykaŭ. Ciapier „piłsudčyki," paśla śmierci marš. Piłsudskaha, pasvarylisia i padzialilisia: adna hrupa „Naprava," što vierchavodzić u OZN—nie, a druhaja „pałkoŭnikaŭ," jakaja vystupaje prociŭ OZN—u.

Paśla vybaru pałk. Sławka na maršałka Sojmu niekatoryja polskija palityčnyja kruhi spadziajucca pavažniejšych źmienaŭ na kirujučych palityčnych stanoviščach. Biełarusam ad hetaha spadziavacca niama čaho.

Čyhunačnaja kamunikacyja miž Polščaj i Litvoj. Ad 1 lipienia sioł. pačali chadzić ciahniki z Polščy ŭ Litvu i z Litvy ŭ Polšč, Litoŭskija ciahniki z Koŭna prychodziać biezpasredna praz Landvarova ŭ Vilniu, — z Vilni adychodziać nazad u Koŭna.

Biezraboćcie. Da dnia 15 červienia sioł. u Polščy było biezrabotnych 279,797 asob.

Z zahranicy

Sprava Čechasłavacyi. U Eŭropie sprava Čechasłavacyi robić šmat kłopatu. Tady, kali niamiecki hitleryzm byŭ raziaviŭšy rot, kab prahłynuć Čechasłavacyju, u Eŭropie padniaŭsia taki kryk, jakoha spužaŭsia sam Hitler i strymaŭsia. Ale spadziavacca na mirnaje vyrašeńnie Čechasłavacka-niamieckaha sporu trudna. Niadaŭna niamiecki ministar prapahandy Gebels u publičnaj pramovie zajaviŭ: „niachaj nia dumajuć, što Niamieččyna biez kanca budzie ciarpieć, hledziačy na praśledavańnia niemcaŭ u Čechasłavacyi." A tam „praśledavańnie" niemcaŭ takoje, što Čechasłavacki ŭrad daje im aŭtanomiju, a niemcy trymajucca palityki, kab ad Čechasłavacyi addzialicca i pryłučycca da Niamieččyny.

Partyzanskaja vajna ŭ Palestynie. U Palestynie vielmi niespakojna: azbrojnyja bandy napadajuć na vioski, na ciahniki, žydy režuć arabaŭ, araby zabivajuć žydoŭ, a anhielskija ŭłady stasujuć tak-ža kryvavyja represii adnosna ŭsich, kab utrymać ład i paradak. Pry hetym treba adznačyć, što hetyja partyzanki majuć charaktar vyklučna palityčny i mahčyma, što ŭ hetaj spravie mocna zacikaŭlenyja pastaronnija dziaržavy, kab asłablać pałažeńnie Anhlii.

Vilenskaja chronika.

Pryjezd marš. Rydza-Śmigłaha. 3-ha het. mies. u vilniu byŭ pryjechaŭšy maršałak Rydz-Śmigły. Meta pryjezdu: pryniać dyplom pačesnaha hramadzianina Vilenščyny.

Memarjał demakrataŭ. Klub vilenskich demakrataŭ vysłaŭ Prezydentu polskaj Respubliki memarjał ab pałažeńni narodaŭ Vilenščyny, prosiačy źmianić dasiulešniuju palityku adnosna biełaruskaj i litoŭskej pracy.

Paštovaja skrynka

A. O. Cieśymsia, što Vam padabajecca „Chr. D." Prysyłajcie probnyja adrasy! Z viestaki skarystajem.

V. D. Ab „Biełastockich pradmieściach" skarystajem u nastupnym numary.

B. M. Z viestak, jak bačycie, karystajem.

U. D. Nie atrymali, nia viedajem, dzie jana dziełasia.

A. B. Dobra, moža kali skarystajem.

A. C. Karystajem, dziakujem.

Z. K. Pastarajciesia, dyk paru załatovak na svoj časapis znojdziecca.

V. R. Niekatoryja vieršy Vašy buduć nadrukavany ŭ „Zorcy," a adzin drukujem u „Chr. D." Ab vieršach Vašych możam pakulšto skazać tolki toje, što nad imi treba jašče šmat pracavać, ale čuvać u ich talent, dyk pracujcie! Było-b dobra znać Vas bližej, dyk napišycie nam, dzie vy vučylisia, čym zajmajeciesia, skolki vam hadoŭ i h. d.

P. S. „Chr. D." pasyłajem na vaš adras 4 egz. śpieŭnik vysłali druhi raz, ci dajšoŭ da vas? Dzie zhinuŭ pieršy, — nia viedajem, musić niechta ŭ vas źniaŭ z pošty i nie addaŭ vam. Vieršy niekatoryja pojduć u „Zorku." Z viestak skarystajem.

St. H. Vieršy vašy da druku nie padchodziać, nia radzim marnavać na ich času.

B. V. Atrymali ŭsio.

A. S. Atrymali, pieradali ŭ BNA. Jašče raz paŭtarajem, što ni adna bajka da vas asabista nia tyčycca, jak nia tyčycca asabista i da nikoha. Listu vašaha nie nadrukujem, bo ŭvažajem, što jon jość škodny dla vas-ža samych.

Ks. M. M. Z viestak skarystajem. Prośbu spaŭniajem.

„Chr. Dumka" vychodzić: 1, 10 i 20 kožnaha miesiaca.
Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ.
Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.
Adkazny redaktar V. JERMAŁKOVIČ — Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ
Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.